
Kyrkomötet Förvaltareutskottets betänkande 2021:5

Hållbara textilier

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2021:97 i vilken motionärerna föreslår att kyrkomötet ska ge kyrkostyrelsen i uppdrag att aktivt informera stift och församlingar om hållbara textilier och att en nationell strategi för inköp av ekologisk bomull och hållbara textilier tas fram. Utskottet är positiv till motionens intention men hänvisar till att det redan finns många utbildningsmöjligheter för stift och församlingar. När det gäller upphandling av hållbara textilier konstaterar utskottet att komplexiteten i frågan är förbisedd i motionen.

Utskottet föreslår därför avslag på motionen i sin helhet.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att

1. avslå motion 2021:97 punkt 1,
2. avslå motion 2021:97 punkt 2.

Motionens förslag

Motion 2021:97 av Terence Hongslo och Jan Björkman, Hållbara textilier

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att

1. arbeta aktivt med att informera och utbilda varje stift och församling om hur inköp av textilier påverkar människor och miljö, och om vikten av att välja ekologisk bomull och hållbara textilier,
2. se till att de som arbetar med upphandling på Svenska kyrkans nationella nivå tar fram en nationell strategi för inköp av ekologisk bomull och andra hållbara/miljöanpassade textilier (i till exempel kåpor, dukar, kläder, handdukar, gardiner).

Bakgrund

I den av kyrkostyrelsen antagna *Svenska kyrkans färdplan för klimatet* anges det att Svenska kyrkan eftersträvar att vara klimatneutral år 2030, men den specifika frågan om hållbara textilier har hittills inte behandlats i kyrkomötet.

Hållbara inköp

Någon nationell strategi som täcker all upphandling som sker i Svenska kyrkans regi finns det inte men kyrkokansliet arbetar kontinuerligt med att informera kyrkans enheter om hållbara inköp i form av ramavtal (se nedan) och informationsmaterial av

olika slag. Dessa ramavtal och informationsmaterial rör inköp i största allmänhet, alltså också textilier.

På webbsidan Samverkande inköp ([internwww.svenskakyrkan.se/851457#/?](http://internwww.svenskakyrkan.se/851457#/)) finns mallar för olika enheter i Svenska kyrkan där etiska riktlinjer, inte minst också kriteriet hållbarhet lyfts fram. All upphandling på kyrkokansliet ska ske så att målområdena hållbarhet, funktionssäkring och resurseffektivitet balanseras med varandra. Gruppen gör en årlig analys av hela Svenska kyrkans inköpsmönster och tillhandahåller information om leverantörers hållbarhetsprofil, kostnadseffektivitet etc. vilket är tänkt som service för stift och församlingar. Materialet kan användas för utbildningar av olika slag. Gällande textilier har exempelvis kyrkliga textilier inte bedömts lämpliga för nationell upphandling. Eller ens möjliga. Det som vägleder nationella upphandlingar är den allmänna målsättningen att förvalta kyrkans kapital (i vidare bemärkelse) ”på ett etiskt försvarbart sätt i enlighet med kyrkans grundläggande värderingar” (51 kap. 2 §, andra stycket, kyrkoordningen). I inköpsarbetet är detta översatt i en inköbspolicy och inköpshandbok där hållbarhetskriterier utgör ett av tre fundament vid upphandling, jämte ekonomi och funktion.

Den nationella nivåns inköpskatalog redovisar samtliga ramavtal och tar varje år upp olika hållbarhetsdimensioner. Upphandling av textilier eller textilier i andra huvudprodukter omfattas alltid av hållbarhetsanalys och kvalificerande kriterier. Det är sedan upp till kyrkans enheter att utifrån sina parametrar nyttja de befintliga avtalen eller inte.

Katalogen kan användas av alla enheter i Svenska kyrkan i utbildningssyfte och som stöd vid planering av diverse inköp. *Inköpskatalogen 2021. Svenska kyrkans ramavtal och leverantörer* (se webbshop.svenskakyrkan.se/) innehåller vid sidan om presentationen av ekonomiskt gynnsamma ramavtal användbart material för planering av hållbara inköp. Hållbarhet presenteras här som ett nyckelkriterium för all upphandling. Katalogen börjar med en redovisning av hur leverantörer hållbarhetsgranskas (s. 6–7) och den fortsätter med tips om konkreta steg som församlingar kan bidra med för att hela Svenska kyrkan ska nå målet att vara klimatneutral år 2030 (s. 8–9). Här finns också en sammanställning och beskrivning av olika miljömärkningar och certifieringar (s. 14–15). I de ramavtal som sedan redovisas (s. 18 ff.) är hållbarhetskriterier något som tillämpas på all upphandling som har med textilier att göra (arbetskläder, möbler, kontorsinventarier, entrémattor, profilprodukter, kökskläder, etc.). Ett undantag där inte bra hållbara alternativ finns är skyddsklassade skogskläder.

Hösten 2021 erbjuds en rad olika hållbarhetsseminarier till stift (se webben, internwww.svenskakyrkan.se/hallbarhetsportalen/). Därtill kommer ett omfattande och växande material kring hållbarhetsfrågor i vidare bemärkelse där både individer och grupper kan gå miljöutbildning eller ta del av annat utbildningsmaterial som relaterar till hållbarhet (se internwww.svenskakyrkan.se/hallbarhetsportalen/utbildning/).

Hållbara textilier en komplex tolkningsfråga

Textilier blir inte hållbara bara för att råvaran är ekologiskt odlad. Bara för att odlingen av bomullen, dvs. fibern, varit ekologisk betyder inte det att det i tillverkningen av textilierna använts mindre kemikalier än i icke-ekologiska plagg. Användning av kemikalier i tillverkningsprocessen kan enbart minimeras om plaggen är märkta med oberoende miljömärkningar. Oberoende miljömärkningar såsom GOTS (Global Organic Textile Standard), Bra miljöval, Fairtrade, OekoTex, Svanen m.fl. kan på olika sätt säkerställa högre grad av hållbarhet. Men mest hållbart är det i alla lägen att

köpa begagnade textilier eller återanvända textilier, plagg som genomgått så kallad upcycling. (globalportalen.org/artiklar/fa-koll-pa-miljomarkningarna)

Förutom de exempel som nämns i motionen: kåpor, dukar, kläder, handdukar, gardiner, används i kyrkliga sammanhang textilier i produkter som kanske inte direkt förknippas med textilier: fordon, möbler, städmaterial etc., men också ljus (bomullsveke).

Hållbara textilier är en komplex tolkningsfråga där olika aspekter behöver vägas mot varandra. Möjligheten till recycling kan vara ett kriterium. Det går inte med växtbaserade textilier, men med oljebaserade. Problemet med oljebaserade textilier är dock att de härrör från en miljöfarlig källa. Å andra sidan bör man fråga sig om växtbaserade textilier alltid är de bästa om de tar plats från nödvändig matproduktion eller om det krävs mycket vatten vid produktionen, vilket är fallet med både bomull och bambu. Naturskyddsföreningen förespråkar lin som hållbar textil. Den är hållbar i sig och kan anses vara hållbar i vidare bemärkelse om den odlas på rätt sätt (se Naturskyddsföreningens webbsida om bra miljöval, www.naturskyddsforeningen.se/bramiljoval/) Däremot är den dyr.

Hållbara textilier är en fråga om såväl *ekologisk* som *social* hållbarhet. I det avseendet är bomull (också ekologisk bomull) en problematisk råvara eftersom den ofta bearbetas under förhållanden som strider mot de mänskliga rättigheterna. Två certifieringar tar med både ekologiska och sociala aspekter: Fairtrade och GOTS. Men bomull som håller måttet i både ekologiska och sociala avseenden är sällsynt och dyr. När det gäller den komplexa frågan om hållbarhet utifrån en hel rad olika kriterier såsom mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, miljö och korruption har Sveriges regioner 2019 tagit fram en rapport om *Väsentliga risker i textilsektorn* (www.xn--hllbarupphandling-8qb.se/lista-kategorier/file/225-vscentliga-risker-i-textilsektorn-slutfiles).

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:97.

Utskottet delar motionärernas intention att hållbarhetsaspekten ska vara ledande vid inköp av textilier i Svenska kyrkan. Hållbara textilier är ett viktigt bidrag till minskad miljöpåverkan, och Svenska kyrkan kan luta sig mot en lång tradition av tillverkning av textilier som hållit i många generationer. I det sammanhanget har kvinnors traditionsbevarande varit av stor betydelse. När det gäller utbildning och information menar utskottet att det redan finns ett omfattande arbete med att informera och utbilda stift och församlingar om hållbara inköp av textilier. Däremot vore det önskvärt att göra de många resurser som finns i hållbarhetsportalen, som enbart finns på kyrkans intranät, synliga och tillgängliga för kyrkans medlemmar på ett bättre sätt.

Utskottet anser till sist att förslaget till beslut i motionens punkt 2 om upphandling av ekologisk bomull förbiser komplexiteten i frågan om hållbara textilier. Den framgår tydligt i bakgrundsbeskrivningen. Oberoende miljömärkningar tar hänsyn till fler faktorer än ekologisk tillverkning och hållbarhetens olika aspekter i textilsektorn i stort behöver en sammanhållen bedömning.

Utskottet föreslår därför att motion 2021:97 ska avslås i sin helhet.

På förvaltarshälsningskommitténs vägnar

Gunilla Franzén, ordförande

Michael Nausner, sekreterare

Beslutande: Gunilla Franzén, ordförande, Claes Block, Camilla Persson, Sven Erik Bodén, Björn Andersson, Stefan Linderås, Anne Olofsson, Jörgen Åkesson, Lennart Persson, Daniel Spiik, Sven Ingvar Holmgren, Ida Netzel, Margareta Carlsson, Karl-Gunnar Svensson och Leif Nordenstorm.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Kicki Mattsson, Rebecca Hägg, Isak Öhrlund, Gunnel Eriksson, Lars Bryntesson, Anna Karin Hammar, Victor Månsson, Kerstin Lindh Wallin, Carin Jakobsson, Margareta Hedström, Elisabeth Werner, Samuel Lilja, Håkan Sunnliden och Agneta Granström.

Biskop Mikael Mogren har deltagit i utskottets överläggningar.